

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

กลุ่มชาติพันธุ์ของเป็นชาติพันธุ์โบราณที่ยังไม่มีภาษาเขียนเป็นของตนเองและตั้งถิ่นฐานในเขตจังหวัดจันทบุรี มาเป็นเวลามากกว่าพันปี ดังนั้น ในชีวิตทางด้านสุขภาพหรือสาธารณสุขของจึงต้องใช้สมุนไพรเป็นการแพทย์ของชาวของ เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์ของนี้มักจะมีวิถีชีวิตทางเศรษฐกิจในป่าเป็นหลัก ตัวอย่างเช่น (กมล ศรีเมือง. 2555 : 15)

1. หมอต่อกระดูก วิธีการรักษา หมอจะตั้งครุบาอาจารย์ เช่น เหล้าขาว สดางค์ 6 บาท 12 บาท หรือ 1 สดางค์ ใช้น้ำมันมะพร้าว น้ำมันงา ปลุกเสกด้วยคาถา แล้วใช้เฟือกทำด้วยไม้ไผ่เหลาเป็นซี่ใช้ด้ายถัก แล้วก็เอาหุ้มแผลที่หักและดามไว้จนกว่าจะติดกันและทาน้ำมันยาทุกวัน
2. หมอบูรณ เพื่อผู้ป่วยว่าสาเหตุเป็นอะไร คนบูรณจะเป็นผู้หญิง วิถีบูรณ หาสาเหตุการป่วยไข้ จะใช้มีดบางเอาด้ายไว้สีขาว มัดหัวท้าย มีดหน้าคว่ำลง มือหนึ่งจะหิ้วด้ายตรงกลางแล้วแกว่งไปมาเล็กน้อยก่อน ผู้บูรณจะพูดเรียกหาคนป่วย เอาข้าวสารไว้ 10 เม็ด จะถูกผีบางหรือเจ้าที่เมื่อถูกตรงเรียกแล้ว มีดจะแกว่งเร็วและชี้เหยียดไปมาหากว่าหาย แต่ข้าวสารจะไม่ตกลงจากมีดจะเหลืออยู่ทั้งคู่จะทายว่า ผีจะรับและอาการเบาบาง หากข้าวสารเหลือปลีก็จะทายว่าอาการจะยังไม่รับหรือหายช้า ฉะนั้นคนของจึงใช้วิธีนี้ เพื่อดูอาการผู้ป่วยเป็นประเพณีสืบมา
3. หมอพ่นผี วิธีการรักษาคือ หมอจะใช้ปูนกินหมากศูนย์ด้วยคาถา แล้วพ่นด้วยคาถาเป็นเวลา 3 วัน และมียาพอกปิดหัวผีโดยใช้ของเย็นพอก เช่น วานดับพิษ หรือใช้สบู่ชันโลปิดให้หัวแตกเร็วก็จะหาย
4. หมอรักษาคนไข้ป่าหรือไข้มาดึก หมอจะใช้ยาสมุนไพรจากต้นไม้สด ๆ เช่น ราก ใบ เปลือก ผล ถึง เอาไปสับรวมกันแล้วปลุกด้วยคาถา เจ้าหัวพระองค์หรือคาถาอื่น ๆ แล้วเอายาใส่หม้อดิน ใส่น้ำพอควร ต้มให้คนป่วยกิน หากไม่ถูกหมอก็เปลี่ยนต้นยาใหม่ ข้อควรห้ามการต้มยาหมอจะห้ามไม่ให้ใช้น้ำยาเดือดไหลล้นหม้อไม่ดี เพราะฤทธิ์ยาจะไหลออกหมด
5. หมอกวาดทรงเด็ก วิธีทำยา คือ เอาแมงมุมตายซาก 7 ตัว เขม่าควันไฟ น้ำประสานทอง ทูบบดละเอียดปนกันแล้ว เอาน้ำมะนาวเป็นกระสาย กวาดลิ้นและลำคอทุกคำวันจะหาย
6. หมอดับพิษไฟ วิธีทำ หมอจะเอาเกลือเคี้ยวให้ละเอียดแล้วเสกคาถา ดับไฟนรก พ่นไปที่ถูกไฟออกหรือเอาน้ำปลารดบริเวณถูกไฟหรือเอานมสดทาบริเวณถูกไฟให้ทั่วก็ได้ เมื่อแผลผิวหนังลอกเอาใบยาสูบปิดก็ได้

7. หมอพื้นบ้าน วิถีรักษา คือการใช้ว่านม่วง เคี้ยวฟันและคาถาของหมอจะบริกรรมฟันไป และค่าตั้งครุมีเหล้า 1 ขวด หมากพลูจิบ 3 คำ เคี้ยวฟัน 3 ครั้ง จึงจะหาย

8. หมอรักษาหมาบ้ากัด สมัยโบราณไม่มียาพิษสมัยจึงเอาต้นหมาบ้าย่างไฟให้คน ถูกหมาบ้ากัดกินจนหมด อาการก็จะไม่บ้า เพราะเคยใช้มาแล้วหลายราย

9. หมอดูฤกษ์ยาม คือหมอดูตาม วัน เดือน ปี ของตำราพราหมณ์

10. หมอจับเส้น คือหมอจะจับเส้นบีบตาม ต้องใช้มือกดเส้นว่า เส้นจะทับกันรึป่าว หากเส้น ทับกันจะจับตรงนั้นจนเป็นเวลา 3 คำก็จะหาย

การใช้สมุนไพรของชาติพันธุ์ของเริ่มลดลงเมื่อมีการขยายตัวของระบบการแพทย์สมัยใหม่ เข้ามาในเขตชุมชนชาวของ แต่ในปัจจุบันหลังมีการขยายตัวของระบบการแพทย์สมัยใหม่ สุทธิวิทย์ จรดล (2548 : 104) ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมชาวของ กรณีศึกษาเฉพาะ ชาวของในตำบลตะเคียนทอง อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี พบว่าการเปลี่ยนแปลงด้าน สาธารณสุขชาวของเมื่อสมัยก่อน ปี พ.ศ.2525 ชาวของเจ็บป่วยเสียชีวิตด้วยไข้มาเลเรียมาก เนื่องจากสภาพหมู่บ้านของชาวของเป็นป่าทึบ เวลานอนชาวของจะไม่กางมุ้งเพราะหายากเพราะมี ราคาแพงอาชีพของชาวของในสมัยนั้นจะเข้าป่าเพื่อหาของป่ามาขายเพื่อใช้เลี้ยงครอบครัว การเจ็บป่วย จะอาศัยหมอแผนโบราณหรือหมอพื้นบ้านเป็นผู้รักษาโดยวิธีรักษาหลากหลายวิธี เช่น การเสกเป่า ด้วยเวทมนต์คาถา การใช้สมุนไพรพื้นบ้านในการรักษาญาติหรือเพื่อนบ้าน จะช่วยกันไปหาตัวยา หมอแผนโบราณหรือหมอพื้นบ้านจะใช้พุทธรักษาหรือคาถาอาคมสวดกำกับในขณะที่ดมยาหรือทำ การรักษา ชาวของยังมีความเชื่อเรื่องภูติผีปีศาจ สำหรับคนป่วยที่เกิดเจ็บป่วยเพราะกรรมเก่า จะต้อง ทำพิธีตัดกรรมโดยใช้ของที่มีสีดำ ได้แก่ ฐูปดำ เทียนดำ ขนมห่านดำ น้ำดำ แกงดำ เหล้าดำ ข้าวดำ มาเช่นไห้วให้เจ้ากรรมนายเวรจึงจะหายจากการเจ็บป่วย หมอแผนโบราณหรือหมอพื้นบ้านจะทำ พิธีไหว้ครูทุกปี คนที่เคยเป็นคนไข้ของหมอจะนำเครื่องเช่นและอาหารต่างๆ ไปช่วยงานเพื่อเป็น การทดแทนบุญคุณ และทดแทนคำรักษาให้กับหมอพื้นบ้าน ส่วนประเด็นความพึงพอใจที่เกิดจาก การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมนั้นชาวของยังไม่เกิดความพึงพอใจ เพราะผลที่เกิดจาก การเปลี่ยนแปลงทำให้เยาวชนชาวของเลือกรับเอาวัฒนธรรมของคนเมืองชาติดะวันตก ซึ่งเป็นสิ่งที่ ไม่เหมาะสมนำมาใช้ เช่น การแต่งกายที่ไม่สุภาพ ล่อแหลม กิริยามารยาทที่ไม่เรียบร้อย ขาดความ สัมมาคารวะ เนื่องจากปัจจุบันมีแต่ความเจริญทางด้านวัตถุแต่ขาดความเจริญทางด้านจิตใจคนเริ่ม เห็นแก่ตัวมากขึ้น คิดคำนึงถึงผลประโยชน์ของตัวเอง

ในปัจจุบันได้มีการนำสมุนไพรกลับมาใช้ในทางสาธารณสุข ดังจะเห็นได้จากกระทรวง สาธารณสุขได้กำหนดนโยบายในการส่งเสริมและเผยแพร่ให้มีการใช้สมุนไพรในการรักษาโรค มาตั้งแต่แผนพัฒนาสาธารณสุขแห่งชาติฉบับที่ 5 (2525-2539) จนถึงปัจจุบันกระทรวงสาธารณสุข

ได้กำหนดยุทธศาสตร์ แนวทางส่งเสริมการใช้สมุนไพรในการรักษาโรคโดยในปี พ.ศ.2554 กระทรวงสาธารณสุขตั้งเป้าให้มีการใช้สมุนไพรร้อยละ 25 ภายใน 5 ปี และเพื่อตอบสนองนโยบายเชิงเป้าหมายของกระทรวงสาธารณสุขดังกล่าวข้างต้น โครงการสาธารณสุขมูลฐานได้มีการคัดเลือกสมุนไพรที่ส่งเสริมให้ประชาชนใช้ในการรักษาอาการเบื้องต้นโดยได้กำหนดสมุนไพรเดี่ยว ที่มีการใช้แพร่หลายในตำรายา ตำรับยาพื้นบ้านให้ใช้ในสาธารณสุขมูลฐาน 66 ชนิด ซึ่งได้ผ่านการทดสอบความปลอดภัยแล้วว่าไม่มีพิษเฉียบพลันและระยะยาว แต่ในปัจจุบันยังพบว่ามีปัญหาอุปสรรคในการใช้สมุนไพรหลายประการ เช่น ลักษณะทางกายภาพ เช่น กลิ่น สี รสชาติ ไม่น่ารับประทาน ส่งผลให้ประชาชนไม่มีความเชื่อมั่นในยาสมุนไพร ประชาชนไม่มีองค์ความรู้เพียงพอที่จะเลือกใช้สมุนไพรในการรักษามีทัศนคติที่คิดว่าการรักษาโรคสมุนไพรทำให้หายช้า ไม่มั่นใจในสรรพคุณ ปัญหาเหล่านี้ล้วนเป็นอุปสรรคต่อการส่งเสริมการใช้สมุนไพรในการรักษา จึงควรมีการพัฒนาการใช้สมุนไพรอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับประชาชนในการใช้สมุนไพร และเป็นการอนุรักษ์ ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นให้อยู่คู่กับสังคมไทยตลอดไป (วิไลวรรณ ชัยณรงค์. 2554 : 1-2)

จากการฟื้นฟูการใช้สมุนไพรของภาครัฐและภูมิปัญญาสมุนไพรที่มีอยู่แต่โบราณของกลุ่มชาติพันธุ์ของ จึงเป็นสิ่งที่น่าจะศึกษาว่าในปัจจุบันกลุ่มชาวของในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ยังมีการใช้สมุนไพรมานาน้อยเพียงใดและอะไรมีผลต่อการใช้สมุนไพร คำตอบของคำถามดังกล่าวจะนำไปสู่การแสวงหาข้อเสนอแนะในการฟื้นฟูการใช้สมุนไพรในกลุ่มของต่อไป

จากการสำรวจวิจัยพบว่ามีการศึกษาการใช้สมุนไพรของชนชาติพันธุ์หลายกลุ่ม เช่น ของไทลื้อ แต่ยังไม่มีการศึกษาเรื่องพฤติกรรมการใช้สมุนไพรในปัจจุบันของชนชาติพันธุ์ของ ซึ่งการรักษาโรคบางชนิดที่สามารถทำการรักษาได้ดีกว่าการรักษาด้วยการสาธารณสุขแผนปัจจุบันซึ่งชนชาติพันธุ์ของยังคงดำรงไว้เป็นเอกลักษณ์ของตนซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้สมุนไพรของในปัจจุบันของประชาชนในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการใช้สมุนไพรของในปัจจุบันของประชาชนในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการอนุรักษ์สมุนไพรของ ในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

งานวิจัยนี้ใช้พื้นที่อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ตำบลที่มีชาวของอาศัยอยู่ 5 ตำบล ได้แก่

1.1 ตำบลพลวงมีชาวของอาศัยอยู่ 4 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านพลวง บ้านกระทิง บ้านทุ่งตาดิน และบ้านพังกะแลง

1.2 ตำบลชากไทย มีชาวของอาศัยอยู่ 2 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านทุ่งสะพานและบ้านชากไทย

1.3 ตำบลตะเคียนทองมีชาวของอาศัยอยู่ 6 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านลำพัง บ้านตะเคียนทอง มี 4 หมู่บ้าน และบ้านชำเคราะห์

1.4 ตำบลคลองพลูมีชาวของอาศัยอยู่ 7 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านคลองพลู มี 2 หมู่ บ้านน้ำจุ่น มี 2 หมู่บ้าน บ้านทุ่งกบิล บ้านหลังเนินและบ้านยายมุก

1.5 ตำบลจันทเขลมมีชาวของอาศัยอยู่ 2 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านคลองใหญ่และบ้านจันทเขลม

2. ขอบเขตด้านประชากร

งานวิจัยนี้ใช้ประชาชนในการศึกษาจากประชาชนที่มีสิทธิ์เลือกตั้งในตำบลพลวง ตำบลชากไทย ตำบลตะเคียนทองและตำบลคลองพลู อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ทราบถึงพฤติกรรมการใช้สมุนไพรของประชาชนและสามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานของประชาชนที่ยังใช้สมุนไพรอยู่ในปัจจุบัน ในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี รวมถึงหน่วยงานแพทย์แผนไทยสามารถนำไปใช้ประโยชน์ของการแพทย์แผนไทยต่อไปในอนาคต

2. ผลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ สามารถนำไปสร้างจิตสำนึกของเยาวชนรุ่นหลังในการอนุรักษ์สมุนไพรที่ประชาชนใช้อยู่ไม่ให้สูญพันธุ์ไป

3. ผลการศึกษาที่ได้จากข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการอนุรักษ์สมุนไพรของในครั้งนี้ทำให้สามารถอนุรักษ์สมุนไพรที่ประชาชนยังใช้อยู่ในปัจจุบัน เพื่อใช้ประโยชน์ด้านการศึกษาวิจัยทางด้านการสาธารณสุขอีกต่อไป

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อเป็นแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยกำหนดนิยามศัพท์เบื้องต้นไว้ ดังนี้

ความสะดวกสบายในการใช้ยาสมุนไพร หมายถึง ความสบาย ความคล่อง ความง่ายต่อการใช้สมุนไพรรักษาโรค

ราคาที่เหมาะสมในการดูแลสุขภาพด้วยยาสมุนไพร หมายถึง ราคาพอสมควรกับสมุนไพร
ราคาที่สมควรแก่กรณีใช้สมุนไพรรักษาโรค

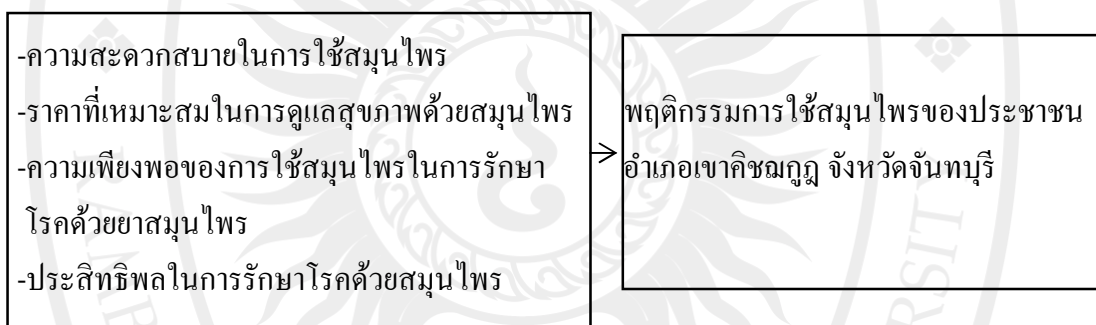
ความเพียงพอของการใช้สมุนไพรในการรักษาโรค หมายถึง ความมีพอสำหรับใช้สมุนไพร
ในการรักษาโรค

ประสิทธิผลในการรักษาโรคด้วยสมุนไพร หมายถึง ผลสำเร็จในการรักษาโรคด้วยสมุนไพร

พฤติกรรมการใช้สมุนไพร หมายถึง การแสดงและกระทำทางซึ่งสิ่งมีชีวิตที่เกิดขึ้นร่วมกัน
กับการใช้สมุนไพร

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการสำรวจองค์ความรู้ทางด้านทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้ศึกษาสามารถกำหนด
กรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากภาพประกอบ 1 พบว่า กรอบแนวคิดในการวิจัยเป็นการแสดงถึงสัมพันธ์ภาพของ
ตัวแปรต้นและตัวแปรตามโดยตัวแปรต้น ประกอบด้วย ความสะดวกสบายในการใช้สมุนไพร
ราคาที่เหมาะสมในการดูแลสุขภาพ ความพอเพียงในการใช้สมุนไพร ประสิทธิผลในการรักษาโรค
ด้วยสมุนไพร ส่วนตัวแปรตาม ประกอบด้วยพฤติกรรมการใช้สมุนไพรของชาวชนในอำเภอเขาฉกรรจ์
จังหวัดจันทบุรี

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี